

Onderzoek

Attitudes tegenover seksueel grensoverschrijdend gedrag met mannelijke slachtoffers en vrouwelijke daders

Anneloes Huitema, Ine Vanwesenbeeck

Universiteit Utrecht, Algemene Sociale Wetenschappen: Culturele Diversiteit & Jeugd

Samenvatting

In dit vignetonderzoek werden de verschillen onderzocht in attitudes over seksuele grensoverschrijding met een mannelijke dader en een vrouwelijk slachtoffer versus een vrouwelijke dader en een mannelijk slachtoffer. In totaal hebben 583 Nederlanders tussen de 16 en 86 jaar een vragenlijst ingevuld over hun beoordeling van een controlescenario en drie scenario's waarin seksuele grensoverschrijding wordt beschreven (via verbale dwang, bewuste intoxicatie en fysieke dwang). In deze scenario's werd het geslacht van de dader en het slachtoffer afgewisseld. Bekeken is hoe acceptabel de situatie werd gevonden, hoeveel verantwoordelijkheid werd toegeschreven aan de dader en aan het slachtoffer, in hoeverre de gebeurtenis als fijn en als stressvol voor het slachtoffer werd beoordeeld en hoeveel steun er was voor aangifte bij de politie. Uit de resultaten bleek dat seksuele grensoverschrijding minder serieus werd genomen bij mannelijke slachtoffers vergeleken met vrouwelijke slachtoffers, vooral door Nederlandse mannen. De meeste verschillen in attitudes werden echter enkel gevonden in het scenario met fysieke dwang.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is een thema dat al veelvuldig is onderzocht. Er zijn echter uiteenlopende definities van seksuele grensoverschrijding en daarmee kan ook de focus van het onderzoek variëren. Pas in 1991 werd de definitie van verkrachting in het Nederlands wetboek voor strafrecht aangepast met een sekseneutrale verwoording (Römkens, 2008). Voor die tijd was verkrachting per definitie een daad van een mannelijke dader jegens een vrouwelijk slachtoffer. Hoewel tegenwoordig wordt erkend dat niet uitsluitend vrouwen slachtoffer worden van seksuele grensoverschrijding, blijft het onderzoek naar situaties met vrouwelijke daders en mannelijke slachtoffers vooralsnog achter, zeker in onderzoek naar attitudes tegenover slachtoffers van seksueel geweld. In dit onderzoek wordt seksueel grensoverschrijdend gedrag, in navolging van Krahé, Tomaszewska, Kuiper, & Vanwesenbeeck (2014), gedefinieerd als ieder gedrag met als doel of resultaat om een ander tegen

zijn of haar zin tot seksueel contact te bewegen. Deze definitie impliceert dat er verschillende manieren van seksuele grensoverschrijding bestaan en dat beide seksen dader en slachtoffer kunnen zijn. Het gebrek aan onderzoek gericht op mannelijke slachtoffers en vrouwelijke daders van seksuele grensoverschrijding is niet te verklaren door zeer lage prevalentiecijfers. Een studie met een representatieve steekproef van 8000 Nederlandse mannen en vrouwen laat zien dat 11% van de mannen tussen de 15 en 25 en 13,1% van de mannen tussen de 25 en 71 minimaal eenmaal slachtoffer is geworden van fysieke seksuele grensoverschrijding (de Haas, 2012). Bij mannelijke slachtoffers met de laatste ervaring na het 16^e levensjaar was de dader in 79% van de gevallen een vrouw. Van de vrouwen die deelnamen in dit onderzoek gaf bovendien respectievelijk 6,9% (15-25 jaar) en 9,7% (25+) van de vrouwen aan dat zij ooit seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond. De meest gerapporteerde strategie in dit onderzoek was het blijven aandringen nadat de ander seks geweigerd had (de Haas, 2012).

Ervaringen met seksuele grensoverschrijding worden maar zelden bij de politie gerapporteerd. Voor mannelijke slachtoffers lijkt de drempel om aangifte te doen nog groter, gezien de schaamte en het stigma op mannelijk slachtofferschap waar zij mee te maken krijgen (Moore & Rosenthal, 2006). In de studie van de Haas (2012) werd door 13% van de mannelijke slachtoffers

A. Huitema, BSc
 Prof. dr. I. Vanwesenbeeck, bijzonder hoogleraar Seksuele ontwikkeling, diversiteit en gezondheid aan de Universiteit Utrecht, afdeling Algemene Sociale Wetenschappen: Culturele Diversiteit & Jeugd; Senior adviseur bij Rutgers, kenniscentrum seksualiteit

aangifte gedaan, tegenover 19% van de vrouwelijke slachtoffers. Deze lage percentages zijn weinig verrassend, aangezien mannelijke slachtoffers van seksuele agressie, meer nog dan vrouwelijke, te maken kunnen krijgen met negatieve, bagatelliserende, ongelovige reacties van politieagenten en hulpverleners (FairWork, Fier, Humanitas PMW & Jade Zorggroep, 2016; Maier, 2008).

Mythes en het standaard seksuele script

De negatieve reacties en stigmatisering van mannelijk slachtofferschap hebben te maken met bepaalde mythes omtrent seksuele grensoverschrijding. Deze mythes zijn overgesimplificeerde cognitieve schema's over seksuele agressie, die vaak rechtvaardigen dat er schuld aan het slachtoffer wordt toegeschreven (Moore & Rosenthal, 2006). Naarmate een situatie met seksuele grensoverschrijding sterker afwijkt van het stereotiepe beeld van verkrachting, namelijk waarbij een vrouw wordt aangevallen door een onbekende man, wordt het slachtoffer meer verantwoordelijkheid en schuld toegeschreven. In werkelijkheid wijken de meeste grensoverschrijdende situaties af van deze stereotiepe weergave; zo is in meer dan 80% van de gevallen de dader een bekende van het slachtoffer (de Haas, 2012).

Mannen vallen eveneens buiten het stereotiepe beeld van een slachtoffer van seksuele grensoverschrijding. Er is dan ook een aantal mythes dat specifiek gaat over mannelijke slachtoffers. Uit een ouder Amerikaans onderzoek blijkt dat in het bijzonder mannelijke participanten van mening waren dat mannelijke slachtoffers (in vergelijking met vrouwelijke) de seksuele grensoverschrijding eerder zouden hebben uitgelokt of aangemoedigd, dat mannelijke slachtoffers er meer van zouden genieten en dat gedwongen seks voor mannen minder stressvol zou zijn (Smith, Pine, & Hawley, 1988). Uit het literatuuroverzicht van Davies (2002) blijkt echter dat seksuele grensoverschrijding ook voor mannen zeer stressvol kan zijn. Mannen zouden bovendien meer controle hebben over situaties van seksuele grensoverschrijding dan vrouwen, waardoor hen meer verantwoordelijkheid wordt toegeschreven (Katz, Moore, & Tkachuk, 2007). Meer verantwoordelijkheid en schuld wordt eveneens toegeschreven aan mannelijke daders, in vergelijking met vrouwelijke daders (Rhatigan, Steward, & Moore, 2011).

Dat er minder verantwoordelijkheid wordt toegeschreven aan vrouwen, zowel aan daders als slachtoffers, heeft mogelijk te maken met de rol die aan vrouwen is toebedeeld in het standaard seksuele script (Simon & Gagnon, 1986). Volgens dit script nemen mannen het initiatief in seksueel contact en zouden zij hier ook altijd voor in zijn, terwijl van vrouwen wordt verwacht dat zij op de rem gaan staan en seksueel contact uit proberen te stellen (Jozkowski & Peterson, 2012). Deze verwachting is gebaseerd op de nog altijd bestaande dubbele standaard in seksualiteit. Daarbij wordt van mannen verwacht dat zij seksueel actief zijn, terwijl op

seksueel actieve vrouwen eerder negatief gereageerd wordt (Moore & Rosenthal, 2006). Vrouwen wordt in het standaard seksuele script niet alleen een passievere rol toebedeeld dan mannen, er wordt ook aangenomen dat zij minder macht hebben in seksualiteit (Moore & Rosenthal, 2006), wat hen kwetsbaar maakt voor slachtofferschap. Kortom, er is weinig ruimte in het standaard seksuele script voor het feit dat vrouwen daders kunnen zijn van seksuele grensoverschrijding en dat mannen er slachtoffer van kunnen worden.

Hoewel er dus enige literatuur is over mannelijk slachtofferschap, hebben deze studies een aantal tekortkomingen. Vrijwel al het onderzoek komt bijvoorbeeld uit de Verenigde Staten en er worden maar zelden verschillende vormen van seksuele grensoverschrijding met elkaar vergeleken. Het doel van de huidige studie is dan ook het onderzoeken van de attitudes van Nederlandse adolescenten en volwassenen tegenover verschillende situaties van seksuele grensoverschrijding met mannelijke slachtoffers en vrouwelijke daders in vergelijking met attitudes tegenover vrouwelijke slachtoffers en mannelijke daders. Voor zover bekend bij de auteurs, is een dergelijk onderzoek nog niet eerder uitgevoerd in Nederland.

Methoden

Participanten

De steekproef bestond uit 583 Nederlanders tussen de 16 en 86 jaar (gemiddeld 30,3, SD = 12,5), waaronder 348 vrouwen (59,7%), 198 mannen (34,0%) en 35 participanten (6,0%) die hun geslacht niet aangaven. Twee deelnemers (0,3%) gaven aan zich niet als man of vrouw te identificeren. Ongeveer de helft (51,2%) van de deelnemers gaf aan in een plaats met 50.000 inwoners of meer te wonen. Het merendeel van de steekproef was hoger opgeleid, waarbij 38,8% HBO en 32,6% universiteit als hoogste opleidingsniveau opgaf.

Instrumenten

De attitudes tegenover seksueel grensoverschrijdend gedrag werden gemeten door middel van een vragenlijst met vier vignetten die een situatie met vrijwillige seks (controlescenario) of seksuele grensoverschrijding beschreven (zie Appendix). De drie scenario's met seksuele grensoverschrijding beschreven respectievelijk verbale dwang, bewuste intoxicatie en fysieke dwang. Deze vignetten werden in een willekeurige volgorde aangeboden om bias in de antwoorden te voorkomen. Na elke vignette volgden acht vragen. Twee van deze vragen, over hoe fijn en hoe stressvol de situatie was voor de dader, werden niet gebruikt in de analyses van dit onderzoek. Deze vragen zijn alleen toegevoegd om balans in de vragenlijst aan te brengen, zodat elke vraag zowel over het slachtoffer als over de dader in het scenario werd gesteld. Zodoende werd getracht beïnvloeding van de deelnemers te voorkomen. Met de resterende vragen werden de volgende attitudes gemeten: (1) in hoeverre de situatie als acceptabel werd

beschouwd, (2) de mate van verantwoordelijkheid van het slachtoffer, (3) de verantwoordelijkheid van de dader, (4) hoe fijn de situatie voor het slachtoffer was, (5) hoe stressvol de situatie voor het slachtoffer was en (6) in hoeverre er steun was voor aangifte van de situatie. Alle vragen werden gemeten op een zevenpuntschaal, van (1) helemaal niet verantwoordelijk/fijn/et cetera tot (7) helemaal verantwoordelijk/fijn/et cetera.

De helft van de vragenlijsten bevatte vignetten met mannelijke daders en vrouwelijke slachtoffers en de andere helft beschreef situaties met vrouwelijke daders en mannelijke slachtoffers. De deelnemers werden willekeurig toegewezen aan een van deze twee condities. Alle vignetten beschrijven een vriendschap of relatie tussen de dader en het slachtoffer, aangezien seksuele grensoverschrijding vaak in deze context plaatsvindt (de Haas, 2012).

Procedure

De participanten werden geworven via internet en in intercity-treinen door heel Nederland. Hiervoor werd toestemming verleend door de NS klantenservice en door de hoofdconductor van elke trein waarin geworven werd. Het onderzoek werd in de toelichting ten behoeve van *informed consent* beschreven als een onderzoek naar de beoordeling van verschillende seksuele situaties. Na het invullen van de vragenlijst kregen alle deelnemers contactgegevens van verschillende Nederlandse organisaties met informatie over seksualiteit, seksueel grensoverschrijdend gedrag en hulp voor slachtoffers van seksueel geweld.

Analyse

Voor de vraag in hoeverre de verschillende vignetten als acceptabel beoordeeld werden, is een herhaalde

metingen-ANOVA uitgevoerd. Hierbij vormen de vier scenario's de onafhankelijke variabele en de beoordeling de uitkomstvariabele. Lineaire regressieanalyse is gebruikt voor de analyse van de mate van verantwoordelijkheid van het slachtoffer, de verantwoordelijkheid van de dader, hoe fijn de situatie voor het slachtoffer was, hoe stressvol de situatie voor het slachtoffer was en in hoeverre er steun was voor aangifte van de situatie. Lineaire regressie is eveneens gebruikt ten behoeve van het testen van een interactie-effect van deze variabelen met het geslacht van de beoordelaar.

Resultaten

Hoe acceptabel?

Het controlevignet werd gemiddeld beoordeeld als zeer acceptabel, terwijl alle scenario's met grensoverschrijdend gedrag als (zeer) onacceptabel werden beoordeeld (zie Tabel 1). Een (herhaalde metingen) ANOVA liet zien dat de scenario's significant verschilden in hoeverre het als acceptabel beoordeeld werd, $F(2.718, 1451.668) = 2571.9, p < .001$. Paarsgewijze vergelijking liet vervolgens zien dat verbale dwang als meer acceptabel werd beoordeeld dan bewuste intoxicatie en fysieke dwang, maar dat deze laatste twee categorieën niet van elkaar verschilden.

Scenario's waarin mannelijke slachtoffers door vrouwen fysiek gedwongen werden tot seks werden als meer acceptabel beoordeeld dan scenario's waarin mannen seksueel contact met vrouwen fysiek afdwongen, $t(554) = -8.41, p < .001$. Er werden geen verschillen gevonden tussen mannen en vrouwen in de beoordeling van hoe acceptabel seksuele grensoverschrijding is in het verbale-dwangscenario $t(558) = -1.52, p = .127$ en in het scenario met bewuste intoxicatie $t(558) = -1.28, p = .200$.

Tabel 1. Beoordeling van de vier scenario's

	Controle		Verbale dwang				Bewuste intoxicatie				Fysieke dwang						
	<i>M</i>	<i>SD</i>	Mannelijk slachtoffer	<i>SD</i>	Vrouwelijk slachtoffer	<i>SD</i>	<i>t</i>	Mannelijk slachtoffer	<i>SD</i>	Vrouwelijk slachtoffer	<i>SD</i>	<i>t</i>	Mannelijk slachtoffer	<i>SD</i>	Vrouwelijk slachtoffer	<i>t</i>	
Hoe acceptabel	6.49	1.08	2.12	1.38	1.95	1.24	-1.52	1.71	1.22	1.59	1.13	-1.28	2.02	1.35	1.25	0.72	-8.41***
Verantw. slachtoffer			4.83	1.83	4.68	1.95	-0.93	3.34	2.19	3.31	1.96	-0.193	3.58	2.27	2.07	1.82	-8.92***
Verantw. dader			6.48	1.11	6.60	0.93	1.38	6.71	1.03	6.82	0.72	1.55	6.72	1.01	6.96	0.51	3.67***
Hoe fijn slachtoffer			2.65	1.79	2.24	1.74	-2.80**	2.52	1.97	1.99	1.71	-3.50***	2.71	2.07	1.51	1.56	-7.91***
Hoe stressvol slachtoffer			5.96	1.41	6.30	1.20	3.20***	5.02	1.99	5.29	1.86	1.67	6.01	1.59	6.77	1.04	6.94***
Steun voor aangifte	1.42	1.02	3.50	1.82	3.88	1.94	2.42*	5.07	1.89	5.35	1.77	1.84	5.01	1.97	6.39	1.37	9.67***

Scores konden variëren van (1) helemaal niet acceptabel/fijn/et cetera tot (7) helemaal acceptabel/fijn/et cetera

* $p < .05$

** $p < .01$

*** $p < .001$

Verantwoordelijkheid

Met betrekking tot de verantwoordelijkheid van het slachtoffer, werd gevonden dat de meeste verantwoordelijkheid werd toegeschreven aan slachtoffers van verbale dwang, gevolgd door bewuste intoxicatie. Aan slachtoffers van fysieke dwang werd de minste verantwoordelijkheid toegeschreven (zie Tabel 1). In het scenario met fysieke dwang werd significant meer verantwoordelijkheid toegeschreven aan mannelijke slachtoffers dan aan vrouwelijke slachtoffers ($t(581) = -8.92, p < .001$). Er werden geen verschillen gevonden tussen de verantwoordelijkheid van mannelijke en vrouwelijke slachtoffers van verbale dwang en bewuste intoxicatie.

Ook werd alleen in het fysieke-dwangscenario een verschil gevonden in toegeschreven verantwoordelijkheid tussen mannelijke en vrouwelijke daders. Aan mannelijke daders die gebruik maakten van fysieke dwang werd significant meer verantwoordelijkheid toegeschreven dan aan vrouwelijke daders, $t = 3.67, p < .001$.

Hoe fijn?

Hoewel er gemiddeld lage beoordelingen werden gegeven op de vraag hoe fijn de situatie was voor het slachtoffer, werd seksuele grensoverschrijding in alle drie situaties als fijner beoordeeld voor mannelijke slachtoffers dan voor vrouwelijke slachtoffers (zie Tabel 1).

Hoe stressvol?

Gemiddeld werden de situaties met seksuele grensoverschrijding als redelijk tot zeer stressvol gezien (zie Tabel 1). Verbale en fysieke dwang werden als minder stressvol beoordeeld voor mannelijke slachtoffers dan voor vrouwelijke slachtoffers, respectievelijk $t = 3.17, p = .002$ en $t = 6.94, p < .001$.

Aangifte

Een (herhaalde metingen) ANOVA liet zien dat de mate van steun voor aangifte bij de politie verschilde tussen de drie scenario's, $F(1.95, 1041.8) = 287.54, p < .001$. Alle situaties verschilden significant van elkaar (alle p -waarden $< .001$), waarbij er de meeste steun voor aangifte

was na fysieke dwang ($M = 5.67$), gevolgd door bewuste intoxicatie ($M = 5.20$). Er was beduidend minder steun voor aangifte na verbale dwang ($M = 3.68$). Er was meer steun voor aangifte van verbale en fysieke dwang voor vrouwelijke slachtoffers dan voor mannelijke slachtoffers, $t_{\text{verbaal}} = 2.42, p = .016, t_{\text{fysiek}} = 9.67, p < .001$. Vooral in het fysieke-dwangscenario is het verschil in steun voor aangifte groot, namelijk gemiddeld 5.01 voor mannelijke slachtoffers en 6.39 voor vrouwelijke slachtoffers, op een zevenpuntsschaal.

Mannelijke en vrouwelijke respondenten

Mannelijke participanten beoordeelden de grensoverschrijdende situaties gemiddeld als acceptabeler en als fijner vergeleken met vrouwelijke participanten, $t_{\text{verbaal}} = 3.99, p < .001, t_{\text{intoxicatie}} = 4.68, p < .001$ and $t_{\text{fysiek}} = 3.22, p = .001$. Ook steunden mannen aangifte bij de politie in mindere mate dan vrouwen ($t_{\text{verbaal}} = -4.68, t_{\text{intoxicatie}} = -3.68$ and $t_{\text{fysiek}} = -7.34$, alle p -waarden $< .001$). Mannelijke respondenten schreven bovendien meer verantwoordelijkheid toe aan het slachtoffer ($t = -4.11, p < .001$) en beoordeelden seksuele grensoverschrijding als minder stressvol dan vrouwelijke participanten ($t = -3.28, p = .001$), maar deze verschillen werden alleen gevonden in het scenario met fysieke dwang.

Een interactie-effect tussen het geslacht van de participant en de conditie (mannelijke slachtoffers en vrouwelijke daders versus mannelijke daders en vrouwelijke slachtoffers) werd alleen gevonden in het fysieke-dwangscenario met betrekking tot hoe acceptabel, hoe fijn en hoe stressvol de situatie werd gevonden en de mate van steun voor aangifte (zie Tabel 2). Dit houdt in dat het verschil tussen de beoordeling van seksuele grensoverschrijding met mannelijke slachtoffers en vrouwelijke slachtoffers groter was voor mannelijke participanten dan voor vrouwelijke participanten. Seksuele grensoverschrijding werd voor mannen als meer acceptabel, fijner en minder stressvol beoordeeld, maar dit effect was sterker voor mannelijke dan voor vrouwelijke participanten.

Er werd tevens een significant interactie-effect gevonden in het bewuste-intoxicatiescenario met betrekking tot de mate van verantwoordelijkheid toegeschreven aan de dader, $t = -2.03, p = .043$, echter was de

Tabel 2. Interactie-effecten tussen het geslacht van de participant en conditie in het fysieke-dwangscenario

	Acceptabel		Hoe fijn		Hoe stressvol		Steun aangifte	
	<i>B</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>R</i> ²	<i>B</i>	<i>R</i> ²
Constant	1.17***		1.19***		6.75***		6.61***	
Conditie	0.47***		0.78***		-0.64***		-1.09***	
Geslacht	0.27		0.55***		0.00		-0.68**	
Conditie x Geslacht	0.75***		0.55**		-0.69**		-0.77**	
		.204		.200		.146		.229

** $p < .01$

*** $p < .001$

effectgrootte van deze interactie zeer klein ($R^2 = 0.021$).

Er werden geen significante verschillen in attitudes gevonden met betrekking tot leeftijd, woonplaats of opleidingsniveau van de deelnemers.

Discussie

In dit vignetonderzoek werden de verschillen onderzocht in attitudes over seksuele grensoverschrijding met een mannelijke dader en een vrouwelijk slachtoffer versus een vrouwelijke dader en een mannelijk slachtoffer. De resultaten suggereren dat seksuele grensoverschrijding met mannelijke slachtoffers en vrouwelijke daders minder serieus wordt genomen, in het bijzonder door mannelijke participanten. De meeste verschillen in attitudes werden alleen gevonden in het fysieke-dwangscenario, bijvoorbeeld met betrekking tot de mate waarin een situatie als acceptabel beoordeeld werd en de mate van verantwoordelijkheid toebedeeld werd aan dader en slachtoffer.

Deze resultaten wijzen er mogelijk op dat de eerdergenoemde mythes over seksuele agressie jegens mannen, bijvoorbeeld het idee dat mannen relatief veel controle hebben over seksuele interactie en dus ook meer verantwoordelijkheid dragen wanneer zij slachtoffer worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag, vooral een rol spelen in situaties van fysieke dwang. Vooral mannelijke respondenten lijken deze mythe te onderschrijven, gezien het interactie-effect dat gevonden werd tussen het geslacht van de participanten en de experimentele conditie in het fysieke-dwangscenario.

Het feit dat de meeste verschillen in attitudes tegenover mannelijke en vrouwelijke slachtoffers van seksuele grensoverschrijding enkel werden gevonden in het fysieke-dwangscenario, zal ermee samenhangen dat de situatie waarin een man slachtoffer wordt van fysieke dwang door een vrouw het allersterkst afwijkt van het standaard seksuele script en (daarmee) door respondenten in hoge mate onwaarschijnlijk dan wel onacceptabel gevonden wordt. Prevalentiecijfers laten ook zien dat als zij te maken krijgen met seksuele grensoverschrijding, dat het relatief vaak voorkomt dat mannen te maken krijgen met verbale dwang en intoxicatie, terwijl zij in vergelijking met vrouwen minder vaak slachtoffer worden van seksuele grensoverschrijding middels fysieke dwang (de Haas, 2012).

Het verschil in attitudes tegenover het fysieke-dwangscenario en de andere twee grensoverschrijdende scenario's kan mogelijk worden verklaard door de rol die fysieke kracht speelt. Aangezien mannen in de regel fysiek sterker zijn dan vrouwen, kan het zijn dat de participanten aannamen dat het mannelijke slachtoffer sterker was dan de vrouwelijke dader en daardoor beter in staat zou kunnen zijn geweest om weerstand te bieden tegen de dwang vergeleken met een vrouwelijk slachtoffer. Wanneer er sprake is van seksuele grensoverschrijding middels verbale dwang of bewust intoxicatie speelt fysieke kracht geen rol, waardoor

mannen en vrouwen wellicht even verantwoordelijk worden gehouden voor het omgaan met een dergelijke situatie.

Als eerste onderzoek naar dit onderwerp biedt deze studie een aantal belangrijke inzichten en mogelijke beleidsimplicaties. Wanneer seksuele grensoverschrijding wordt gezien als niet onplezierig voor mannen, is het weinig verrassend dat mannelijke slachtoffers minder steun krijgen dan vrouwelijke slachtoffers. Mogelijk kan de steun voor mannelijke slachtoffers worden verbeterd door de bewustwording te vergroten dat bij mannen die tot seks gedwongen worden (ook) een gebrek aan controle kan spelen en zij dit wel degelijk als stressvol kunnen ervaren (Davies, 2002). Vergroting van deze bewustwording zou zowel voor de algemene bevolking als voor professionals wenselijk zijn, niet in het minst voor politieagenten die zedenmisdriven behandelen en voor seksuologen die in de klinische praktijk te maken krijgen met mannelijke slachtoffers. Recent onderzoek door FairWork, Fier, Humanitas PMW en Jade Zorggroep (2016), laat bijvoorbeeld zien dat mannelijke slachtoffers van seksuele uitbuiting vaak onbevredigende ervaringen hebben met hulpverlenende instanties, terwijl zij aangeven emotionele hulp net zo goed nodig te hebben als vrouwelijke slachtoffers. Ook suggereren de resultaten van dit onderzoek dat het noodzakelijk is om verschillende vormen van seksuele grensoverschrijding op te nemen in opleidingstrajecten over seksuele agressie, aangezien er sprake lijkt te zijn van verschillende attitudes tegenover verschillende grensoverschrijdende situaties. Tot op zekere hoogte zijn deze verschillende attitudes te verklaren uit het gegeven dat seksuele grensoverschrijding onder de dominante seksuele ideologie en maatschappelijke sekseverhoudingen ook geen genderneutraal fenomeen is en vrouwen over het algemeen vele malen kwetsbaarder zijn op dit vlak dan mannen. Maar er is niettemin grote noodzaak tot gevoeligheid voor en erkenning van mannelijke slachtoffers, een groep die groter is en meer leed treft dan stereotiepe voorstellingen over seksuele agressie doen vermoeden.

Dit onderzoek heeft ook enkele beperkingen. Zo zijn de vignetten die in dit onderzoek gebruikt zijn erg kort en geven daarmee beperkte informatie over de situatie, waardoor de resultaten moeilijker te generaliseren zijn naar de klinische praktijk. Bovendien is het mogelijk dat de vragen die gebruikt werden om de attitudes te meten, een onbedoelde invloed hadden op de beoordeling van de participanten. Hoewel elke vraag zorgvuldig geformuleerd was om zo neutraal mogelijk te zijn, kan het zijn dat de vraag over steun voor aangifte participanten er bewust van heeft gemaakt dat de situatie mogelijk beschouwd kan worden als een misdaad. Dit kan hebben bijgedragen aan een lagere beoordeling voor hoe acceptabel men de situatie vond.

Ondanks deze beperkingen geeft dit onderzoek interessante inzichten in de attitudes die Nederlanders hebben over seksuele grensoverschrijding. Vervolgstu-

dies zouden kwalitatief en gedetailleerd kunnen onderzoeken hoe mannen en vrouwen tot een bepaalde beoordeling komen en waarom deze zou verschillen bij mannelijke en vrouwelijke slachtoffers. Ook zou het interessant zijn om een vergelijking te maken met situaties waarbij dader en slachtoffer van hetzelfde geslacht zijn. Hopelijk kan het huidige onderzoek en vervolgonderzoek bijdragen aan het veranderen van de attitudes tegenover mannelijke slachtoffers van seksuele grensoverschrijding, waardoor zij uiteindelijk kunnen rekenen op meer steun en betere hulpverlening.

Belangen

Er is geen sprake van een belangenconflict.

Literatuur

- Davies, M. (2002). Male sexual assault victims: a selective review of the literature and implications for support services. *Aggression and Violent Behavior, 7*, 203-214.
- FairWork, Fier, Humanitas PMW, & Jade Zorggroep (2016). *Mannen na seksuele uitbuiting: Wat zijn hun behoeften?* Ontleend aan <http://www.fairwork.nu>
- Haas, S. de (2012). Seksueel grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en volwassenen in Nederland. *Tijdschrift voor Seksuologie, 36*, 136-145.
- Huitema, A., & Vanwesenbeeck, I. (2016). Attitudes of Dutch citizens towards male victims of sexual coercion by a female perpetrator. *Journal of Sexual Aggression*. Online voorpublicatie
- Jozkowski, K.N., & Peterson, Z.D. (2012). College students and sexual consent: Unique insights. *Journal of Sex Research, 50*, 517-523.
- Katz, J., Moore, J.A., & Tkachuk, S. (2007). Verbal sexual coercion and perceived victim responsibility: Mediating effects of perceived control. *Sex Roles, 57*, 235-247.
- Krahé, B., Tomaszewska, P., Kuypers, L., & Vanwesenbeeck, I. (2014). Prevalence of sexual aggression among young people in Europe: A review of the evidence from 27 EU countries. *Aggression and Violent Behavior, 19*, 545-558.
- Maier, S.L. (2008). "I have heard horrible stories..." Rape victim advocates' perceptions of the revictimization of rape victims by the police and medical system. *Violence against Women, 14*, 786-808.
- Moore, S.M., & Rosenthal, D.A. (2006). *Sexuality in adolescence: Current trends* (2nd ed.). New York, NY: Routledge.
- Rhatigan, D.L., Stewart, C., & Moore, T.M. (2011). Effects of gender and confrontation on attributions of female-perpetrated intimate partner violence. *Sex Roles, 64*, 875-887.
- Römkens, R.G. (2008). *Met recht 'n zorg? Overdenkingen bij wet- en regelgeving over geweld in de privésfeer*. Nijmegen: BHM Laverbe.
- Simon, W., & Gagnon, J.H. (1986). Sexual scripts: Permanence and change. *Archives of Sexual Behavior, 15*, 97-120.
- Smith, R.E., Pine, C.J., & Hawley, M.E. (1988). Social cognitions about adult male victims of female sexual assault. *Journal of Sex Research, 24*, 101-112.

Summary

Attitudes of Dutch citizens towards male victims of sexual coercion by a female perpetrator

This vignette study examines the differences in Dutch people's attitudes towards sexual coercion perpetrated by a male against a female versus sexual coercion perpetrated by a female against a male. In total, 583 Dutch citizens (16-86 years, 59.7% female) evaluated a control scenario and three sexually coercive scenarios (verbal coercion, purposeful intoxication and physical force), in which the sex of perpetrator and

victim was purposely varied. The variables studied include: (1) scenario acceptability, (2) victim responsibility, (3) perpetrator responsibility, (4) victim pleasure, (5) victim distress and (6) support for filing a police report. The results implicate that sexual coercion of men is taken less seriously than sexual coercion of women, especially among Dutch male evaluators. However, most differences between attitudes towards male and female victims were found only in the physical force scenario. The findings highlight the importance of educational programs to raise awareness and reduce stereotypical views on male sexual victimisation.

Keywords: sexual coercion, attitudes, male victims, female victims

Trefwoorden: seksuele grensoverschrijding, attitudes, mannelijke slachtoffers, vrouwelijke daders

Appendix

Vignetten met een mannelijk slachtoffer en een vrouwelijke dader

Controle

Jasper en Anna hebben een relatie. Jasper komt langs bij Anna en het is zo gezellig dat het erg laat wordt. Hij besluit bij haar te blijven slapen. Wanneer ze samen in bed liggen, begint Anna Jasper te zoenen en te strelen. Jasper zoent en streelt terug en ze hebben seks met elkaar.

Verbale Dwang

Marjolein en Thomas zijn sinds twee maanden met elkaar aan het daten. Op een avond hebben ze samen gegeten bij een restaurant en besluiten ze om daarna een film te gaan kijken bij Marjolein thuis. Tijdens de film beginnen ze elkaar te zoenen, maar wanneer Marjolein Thomas begint te strelen, geeft hij aan geen seks te willen hebben. Marjolein zegt dat zij het uit gaat maken als Thomas niet met haar naar bed wil en gaat door met strelen. Thomas geeft toe en ze hebben seks.

Bewuste Intoxicatie

Eveline geeft een feestje voor haar verjaardag en heeft ook Frank uitgenodigd. Ze zijn al een tijd bevriend. Wanneer alle gasten weg gaan, vraagt Eveline of Frank nog even wil blijven. Ze begint hem te zoenen en probeert zijn kleding uit te trekken, maar Frank duwt haar weg en zegt dat hij dat niet wil. Eveline houdt op en geeft hem nog een glas wijn. Frank zegt dat dit het laatste glas wijn is dat hij wil drinken, omdat hij op het feestje al genoeg heeft gedronken. Na dit glas schenkt Eveline toch een nieuw glas in en ze blijft zijn glas bijschenken. Na een paar glazen is Frank erg dronken en ligt hij op de bank. Eveline kleedt hem uit en ze hebben seks.

Fysieke Dwang

Ilse en Patrick zijn sinds een tijdje aan het daten en hadden afgesproken in de stad. Ilse biedt Patrick een lift aan naar zijn huis. Onderweg zet ze de auto op een parkeerplaats en begint ze Patrick te zoenen. Patrick geeft aan dat hij wel wil zoenen, maar niets meer dan dat. Ilse gaat dan over hem heen zitten, doet de autodeur op slot en houdt met haar hand zijn gordel klem. Ze ritst zijn broek open en ze hebben seks.

Vragen na elke vignette

- In hoeverre vindt u deze situatie acceptabel?
Heel erg onacceptabel – Heel erg acceptabel
- In hoeverre is dader verantwoordelijk voor het feit dat hij/zij en slachtoffer seks hebben gehad?
Helemaal niet verantwoordelijk – Helemaal verantwoordelijk
- In hoeverre is slachtoffer verantwoordelijk voor het feit dat hij/zij en dader seks hebben gehad?
Helemaal niet verantwoordelijk – Helemaal verantwoordelijk
- In hoeverre denkt u dat het gebeurde fijn was voor dader?
Helemaal niet fijn – Heel fijn
- In hoeverre denkt u dat het gebeurde fijn was voor slachtoffer?
Helemaal niet fijn – Heel fijn
- In hoeverre denkt u dat het gebeurde stressvol was voor dader?
Helemaal niet stressvol – Heel stressvol
- In hoeverre denkt u dat het gebeurde stressvol was voor slachtoffer?
Helemaal niet stressvol – Heel stressvol

- In hoeverre zou u erachter staan als er van het gebeurde aangifte zou worden gedaan bij de politie?
Daar zou ik helemaal niet achter staan – Daar zou ik helemaal achter staan

De vignetten met vrouwelijke slachtoffers en mannelijke daders zijn hetzelfde als de vignetten hierboven, alleen zijn de namen verwisseld waardoor de persoon van het andere geslacht beschreven werd als respectievelijk dader en slachtoffer.